

Prof. UAM dr hab. Marcin Danielewski
Wydział Archeologii UAM w Poznaniu
Ulica. Uniwersytetu Poznańskiego 7
61-614 Poznań

Poznań, 11.07.2022 r.

Finansowe aspekty poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (druk nr 3383)*

Proponowany projekt zakłada bardzo niebezpieczne zmiany w dotychczas obowiązującym prawie, a nowelizacja będzie wiązała się z szeregiem konsekwencji finansowych. Jestem pewien, że Posłowie i Posłanki, członkowie Komisji Kultury i Środków Przekazu nie zostali przez pomysłodawców ustawy poinformowani, jaki będzie koszt jej zastosowania i tym samym wprowadzono Państwa w błąd.

W uzasadnieniu do ustawy znalazła się informacja, że w Polsce działa być może nawet **250.000 osób** zajmujących się poszukiwaniami za pomocą detektorów [uzasadnienie poselskie, s. 1], co swoją drogą również jest nieprawdą¹. Natomiast kluczowa pozostaje podana tutaj liczba i proponowane zapisy ponieważ Art. 33a. 3. Zakłada, że „W terminie 5 dni od dnia otrzymania zawiadomienia, o którym mowa w ust. 1 lub 2, wojewódzki konserwator zabytków jest obowiązany dokonać oględzin znalezionej lub pozyskanego przedmiotu i miejsca jego znalezienia lub pozyskania oraz, w razie potrzeby zorganizować badania archeologiczne”². Pomysłodawcy ustawy nie mają pojęcia o zasobach ludzkich, jeśli chodzi o archeologów w Wojewódzkich Urzędach Zabytków, bo gdyby posiadali taką wiedzę, to wiedzieliby, że konieczne będzie wzmocnienie Wojewódzkich Urzędów Ochrony Zabytków (dalej: WUOZ) na poziomie kwot sięgających **79.488.000 PLN** (szczegółowe dane w załączniku 1). Finanse te powinny być zabezpieczone już w momencie wejścia ustawy w

* Wszystkie uwagi dotyczą projektu ustawy z I etapu czytania prac w Komisji Kultury i Środków Przekazu.

¹ Tego tematu nie będę tutaj szerzej przedstawiał, aczkolwiek wyliczenia Stowarzyszenia Naukowego Archeologów Polskich pokazują, że poszukiwacze skarbów liczą w Polsce maksymalnie 30 tysięcy osób.

² Tutaj warto dodać, że dalszy zapis Art. 33a. 3. brzmiący następująco „Oględziny mogą odbyć się przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających dokonanie tej czynności na odległość” jest wyrazem braku wiedzy pomysłodawców nowelizacji, albowiem archeologia oraz ochrona zabytków opiera się na autopsji, więc każde domniemane stanowisko archeologiczne musi być w takiej sytuacji wizytowane. Osoby tworzące zapisy do ustawy nie mogły tego wiedzieć, ponieważ nie są archeologami, stąd znalazł się tutaj zapis sprzeczny z podstawowymi założeniami światowej archeologii.

życie i to tylko, jeśli chodzi o etaty, a podana wyżej kwota będzie obciążeniem cyklicznym (corocznym). Przy tym Państwo musiałyby zatrudnić w WUOZ około **1840 archeologów**³.

Ogromnym kosztem dla społeczeństwa i Państwa będzie również system nagród, o którym pomysłodawcy ustawy wspominają aż w 6 punktach (słowo nagroda/nagrody pojawia się w nowych zapisach aż 14 razy, a pieniądze/pieniężny 8 razy – to pokazuje, jaki jest właściwy cel nowelizacji czyli bogacenie się detektorystów poprzez rabunek dziedzictwa archeologicznego – własności obywateli i Państwa). „Wartość nagrody pieniężnej nie może być wyższa niż dwudziestokrotność kwoty przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej w poprzednim roku kalendarzowym ogłaszanej przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” (Art. 34. 3.). Oznacza to tyle, że pojedyncze nagrody pieniężne przewidziane są do kwoty nawet **140.000 PLN**. Rocznie więc budżet Państwa będzie musiał z tytułu nagród dla detektorystów ponosić koszt około **250.000.000 PLN** (szczegółowe dane w załączniku 2). Przy czym podana kwota jest mocno zaniżona.

Wreszcie do tych kosztów należy doliczyć inne wydatki związane z konserwacją odkrywanych przez detektorystów zabytków (obciążenie coroczne), ale także z magazynowaniem tych artefaktów (obciążenie inicjalne). W tym przypadku Państwo musiałyby na realizację tych kolejnych zadań zabezpieczyć między **235.000.000** a **267.000.000 PLN** (szczegółowe dane w załączniku 3).

Koszt poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (druk nr 3383) wyniesie między **564.488.000 PLN** a **596.488.000 PLN**. Z tym, że od razu spieszę podkreślić, że jest to kwota zaniżona (w stopniu znaczącym) i nie obejmuje wielu zmiennych, jak np. inflacja. W wyliczeniach nie ujęto także kosztów realizacji badań wykopaliskowych, o których również jest informacja w nowelizacji (Art. 33a. 3.) oraz opracowania naukowego odkrytych zabytków. Te dwa ostatnie zadania musiałyby zostać wykonane przez zawodowych archeologów z uprawnieniami, gdzie rynek ofert jest bardzo zróżnicowany.

W prezentowanych kwotach nie ma również kosztów związanych ze stworzeniem aplikacji mobilnej oraz jej funkcjonowaniem i utrzymaniem. Nie podaję Państwu również kwoty, która będzie efektem przyszłej skali rabunku stanowisk archeologicznych dokonywanej przez detektorystów. Można jednak założyć, że wraz z bardzo liberalnym prawem dotyczącym ochrony zabytków (najbardziej liberalnym w Unii Europejskiej)

³ Liczba ta wydaje się absurdalna, ale wynika to z jeszcze bardziej absurdalnych zapisów, które znalazły się w poselskim projekcie ustawy o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

wzrośnie napływ poszukiwaczy z zagranicy, którzy będą eksplorować stanowiska archeologiczne i wywozić zabytki poza Polskę. W związku z tym straty te będą zamykać się corocznie w przynajmniej kilku, jeśli nie kilkunastu milionach złotych.

Załącznik 1 do dokumentu: Finansowe aspekty poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (druk nr 3383), autor prof. UAM dr hab. Marcin Danielewski

Koszt zatrudnienia w Wojewódzkich Urzędach Ochrony Zabytków

250.000 osób zajmujących się poszukiwaniami za pomocą detektorów [uzasadnienie poselskie, s. 1] czyli w przybliżeniu na jedno województwo przypada **15.625 detektorystów (16 województw)**

W woj. kujawsko-pomorskim jest **5 archeologów** w WUOZ, wobec tego jeśli owych **15625** detektorystów zarejestruje zabytki w podobnym terminie, to każdy z archeologów musiałby odbyć **625 wyjazdów** w ciągu **1 dnia** [zadanie niemożliwe do zrealizowania]. Realna, ale i tak zawyżona liczba wizytacji to **5 wyjazdów** dziennie. Obecne województwo kujawsko-pomorskie składa się z 3 dawnych województw (bydgoskiego, toruńskiego i włocławskiego), wobec czego pracownicy, archeolodzy WUOZ musieliby docierać do bardzo odległych lokalizacji oddalonych od ich miejsca pracy (Bydgoszcz, Toruń, Włocławek) o nawet **90 km**. W tej sytuacji, żeby poradzić sobie z tak trudną sytuacją, kadra WUOZ województwie kujawsko-pomorskim musiałaby zostać wzmocniona o **115 pracowników (+5 archeologów** już działających w tej strukturze). Wówczas byłoby możliwe zrealizowanie **5 wyjazdów** dziennie. Koszt zatrudnienia takiej rzeszy pracowników (**115 nowych etatów**) w skali roku to **4.968.000 PLN**, gdzie jeden etat przy minimalnej krajowej [dla miesiąca lipca b.r.] to **3.600 PLN** brutto (rocznie **43.200 PLN**). Dla 16 województw (przyjmując skalę porównawczą z kujawsko-pomorskiego) niezbędne byłoby więc **79.488.000 PLN** i **1840 archeologów**, którzy zostaliby wciągnięci w struktury WUOZ. Liczby te wyglądają abstrakcyjnie, ale są realne w obliczu tak fatalnie sformułowanych zapisów ustawowych.

Załącznik 2 do dokumentu: Finansowe aspekty poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (druk nr 3383), autor prof. UAM dr hab. Marcin Danielewski

Koszt nagród

Maksymalna nagroda pieniężna zgodnie z zapisami ustawy (Art. 34. 3.) wyniesie **140.000 PLN**. Może być ona jeszcze wyjątkowych sytuacjach podwyższona (Art. 34. 4.). Jeśli ustawodawcy w uzasadnieniu podają, że w Polsce jest **250.000 osób** zajmujących się poszukiwaniami za pomocą detektorów to osoby te będą zwracać się po nagrody pieniężne. W tej sytuacji zakładając, że każdy z detektorystów otrzyma bardzo niską nagrodę roczną **1.000 PLN**, to wówczas koszt takich nagród wyniesie **250.000.000 PLN** rocznie.

Załącznik 3 do dokumentu: Finansowe aspekty poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (druk nr 3383), autor prof. UAM dr hab. Marcin Danielewski

Inne koszty:

Konserwacja zabytków: Jeśli ustawodawcy w uzasadnieniu podają, że w Polsce jest **250.000 osób** zajmujących się poszukiwaniami za pomocą detektorów to będą oni odkrywać liczne zabytki metalowe. Gdyby każdy z detektorystów zarejestrował zaledwie **10 artefaktów**, a koszt konserwacji **1 przedmiotu** wyniósłby **30 PLN**, to sama konserwacja pochłonęłaby kwotę **75.000.000 PLN** rocznie.

Powierzchnie magazynowe: Dla wspomnianych wyżej zabytków należałoby znaleźć powierzchnie magazynowe czyli tak naprawdę pozyskać takie przestrzenie na terenie każdego z **16 województw**. W tej sytuacji trzeba by poczynić kroki, aby już na samym początku funkcjonowania nowelizacji posiadać przynajmniej **16 budynków**. Koszt budowy **1 hali** magazynowej o specyfikacji odpowiadającej wymogom konserwatorskim i archeologicznym to kwota od minimum **10.000.000 PLN** do **12.000.000 PLN**. Całkowity koszt wszystkich **16 hal** zamykałby się w kwocie od **160.000.000 PLN** do **192.000.000 PLN**.

Razem: kwota między **235.000.000 PLN** a **267.000.000 PLN**.